le velük!) évekig voltak a város képviselői, de nem tettek semmit. Ha képviselők teljesitik hivatásukat, akkor a boldog kerületekből felsarjad a boldog ország és a boldog országból talán a boldog nagy Magyarország is. (Taps.) A gazdatársadalom a teljes romlás felé halad és a mezőgazdaság bajain rádióval, mozival nem lehet segiteni. Beszél a pazarlásról, amely egyre nagyobb méreteket ölt ebben a koldusországban. Kijelenti, hogy Mayer János földmivelésügyi miniszternek, aki a Hangya könyvelője volt és igy lett a Bethlen-kormány csizmás kisgazda minisztere, fogalma sincs a mezőgazdaságról.

— A jó ellenzéknek mindig az a feladata, hogy készüljön a kormány átvételére — mondotta ezután Gerle —, mert ha tovább tart Bethlen cárizmusa, akkor Magyarország menthetetlenül tönkremegy. Beszél ezután a mai adózási rendszer igazságtalanságairól. Elmondja példaképpen, hogy Barmos György alsótanyai plébános, akinek ötvenmillió korona jövedelme van, nem fizet annyi adót, mint az a kisgazda, akinek minden vagyona egyetlen hold sovány föld.

Pallavicini György őrgróf, a hetvenezer holdas hitbizomány ura átlag tizennégy aranyfillért fizet adóba minden holdja után, a kisgazda ellenben két-három aranykoronát.

Meg van győződve arról, hogy abban az esetben, ha az ellenzéki balpárt nem veszi fel a választási küzdelmet, a tanya népe a szociáldemokraták táborába megy át.

— Programom röviden a következő: Tisztességes választójogot akarok. (Éljenzés.) Mert a Bethlen-kormány uj választási törvénye kigunyolása a választójognak!

— Szentesitett törvényről ne tessék igy nyilatkozni, — szól rá dr. Gerle Imrére Buócz Béla rendőrfőtanácsos.

Erre a rendőri figyelmeztetésre viharos tüntetést rendezett a népgyülés közönsége. A közbeszólások, a méltatlankodó felkiáltások zápora zudult Buócz Béla felé, a közönség egyrésze tapsolva éljenezte Gerlét, másik része dobogva abcugolt.

Buócz Béla rendőrfőtanácsos odaszólt a mellette ülő Ottovay Károlynak, hogy intse csendre a közönséget, mert ellenkező esetben feloszlatja a népgyülést. A nagy zaj csak akkor csillapodott le, amikor Ottovay Károly előlépett.

— Felkérem a közönséget — mondotta —, hogy respektálja a főtanácsos ur figyelmeztetését.

— Éljen az általános titkos választójog! — kiáltották a zsufolt teremben.

Gerle Imre ezután folytatta beszédét. Kijelentette, hogy küzdeni fog a közélet tisztaságáért és a gazdatársadalom érdekeiért. Ezt a programját csakis a baloldali ellenzék padsoraiban valósithatja meg, *mert meg van győződve arról, hogy a* Rassay mögé tömörült balpárt az ország minden elnyomott rétegéért felveszi a küzdelmet.

A zajos helyesléssel fogadott programbeszéd után

Rassay Károly tartotta meg programbeszédét.

Amikor felállt helyéről, a népgyülés percekig tombolva ünnepelte.

— Meghatódottsággal hallgattam végig dr. Gerle Imre szavait — kezdte Rassay beszédét —, mert azok a panaszok, amelyek abból felsirtak, az életet jelentik és megmutatják a politikusnak azt az utat, amelyen haladnia kell. Dr. Pap Róbert programbeszéde pedig Szeged város lakosságának panaszait tárta fel. Meg fogok tenni mindent, amennyi erőmből telik, hogy Szeged város polgárságának egyetemes érdekeit sikerrel képviseljem.

— Az én feladatom ezután a két programbeszéd után az volna, hogy *országos politikai programot adjak.* Ezt a programot azonban pár héttel ezelőtt kifejtettem már Szegeden. Az események azóta rohamosan fejlődtek, a nemzetgyülést máról-holnapra feloszlatták, senki sem tudja, hogy miért, pedig lett volna még munkája bőven. Mi sem bizonyitja ezt jobban, mint az a rengeteg igéret, amelyet a kormány jelöltjei zuditanak most a választókra. Kiirták a választásokat, az ellenzék jelöltjeit sorra tartóztatják le, népgyüléseket tiltanak be, a kerületekből kitoloncolják a jelölteket, a röpiratokat, a plakátokat elkobozzák. (Rassay szavait folyton fokozódó zaj kisérte. Felháborodást kifejező közbeszólások, megjegyzések hangzottak el: Szégyen, gyalázat! Ez a tiszta választás!) Pedig minden más országban a választás szent közjogi aktus és kizárólag arra szolgál, hogy az uralmon lévő kormány rátegye fülét a nemzet szivére és meghallgassa, megtudja a közvélemény akaratát.

— Nem tudom, mit hoz a jövő, de rettenetes előérzetem van, amely azt sugja, hogy erre az országra még nagyobb megpróbáltatások következnek. A kormánynak titkolt, de messzemenő tervei vannak a parlamenttel és a sietve megalkotott felsőházzal. Valami készül, erre enged következtetni a menekülők serege is, amely sietve bujik el a hatalom hajlékában. Veszedelmes kockajáték folyik itt a végzettel. A játék célja titokzatos, ismeretlen, csak az asztalon heverő tételeket látom.

— A bizonytalanságnak ebben a nyomasztó légkörében tisztelt meg Szeged város demokratikusan gondolkozó, haladó polgársága azzal, hogy felajánlotta a képviselői mandátumot. Előttünk két magasztos eszme lebeg, a szabadelvüség és a demokrácia eszméje. A szabadelvüség évtizedeken uralkodott Magyarországon és ma szivesen tévesztik összse a zsidópolitikával. Pedig a szabadelvüség nem a zsidók találmánya, *azt Széchenyi, Kossuth és Deák Ferenc cégjelezték Magyarországon.* A mai kormányzat hat év óta megtagadja a szabadelvüség és a demokrácia legelemibb szabályait is, a jogegyenlőséget, a polgári szabadságot, a szociális érzéket, pedig ezek nélkül ma már államot, társadalmat kormányozni nem lehet. A nemzet akaratának az ellenzék politikája felel meg.

— Minél többen hagyják el a mi táborunkat, annál nagyobb a mi kötelességünk és annál erősebben tartanunk kell a frontot, amig az emberi hitványságon uralkodni nem fog a nemzet akarata. (Éljenzés, taps.) Fájdalmas jelenség, hogy azok, akikkel mindig egy fronton küzdöttünk, most elárulják az ellenzéket. Hiába jönnek ezek az urak divatos teoriákkal, ezekkel nem változtathatnak cselekedetük jellegén. Azt hangoztatják, hogy nem fontos a pártkeret. Pedig aki ezt mondja, az nincsen tisztában a parlamentárizmus fogalmával, mert parlamentárizmust, politikát pártok nélkül nem lehet elképzelni. A kormány mai pártja, az egységes párt, tulajdonképen nem párt, mert nincs mindent átfogó, egységes eszméje. Igy önönmagát kárhoztatja tétlenségre. A magyar politikában az elvi eltagozódás gondolatát kell keresztülvinni, mert enélkül nem lehet igazi parlamentet csinálni, legfeljebb egyesek lakomázhatják a morzsáját a hatalom asztala körül.

— A másik divatos teoria az, hogy

a politikai renegátok

a kormányon belül akarnak harcolni az ellenzék politikájának érvényesitéséért. Ez éppen olyan naiv dolog, mint amikor az ellenséghez átszökött katona azt mondja, hogy az ellenség soraiban akarja szolgálni saját ügyét, le akarja beszélni az ellenséges katonákat a harcolásról, az ellenállásról. Az életben az ilyen frontváltoztatásból eddig mindig csak szégyen származott. Hivatkozik Hegedüs Lóránt esetére, aki elvei fentartása mellett vállalta a Bethlen-kormányban a pénzügyminiszteri tárcát, de eredményt nem érhetett el, a magyar liberálizmus ügyének nem használhatott, sőt ő maga felőrlődött.

— Talán vannak még ebben a teremben olyanok — folytatta Rassay —, akik emlékeznek arra, hogy

létezett ebben az országban egyszer egy ugynevezett kisgazdapárt is.

Amikor elindult a nagy összeomlás után, a demokrácia eszméje volt a zászlójára irva. De aztán belekerült a hatalom utvesztőjébe, beolvadt az egységes pártba. Hová tünt azóta a párt, hová lett a programja, hol vannak az eredmények?

Aki letér az elvi álláspontról, az menthetetlenül elpusztul.

Volt itt a forradalom után egy másik nagy párt is, a keresztény párt, szép, valóban keresztényi programmal, de elpusztult az is, csak a jelszó maradt meg belőle, hogy azt azután rombolásra használják fel. Pedig ezek erős, hatalmas pártok voltak, mi lesz az egyesekkel, akik most csatlakoznak? Találni fognak ott olyanokra, akik már régebben, évekkel ezelőtt csatlakoztak és szürke, névtelen zsoldosaivá váltak a kormánynak. Ezek mutatják, hogy mi lehet az egyetlen eredménye és következménye a csatlakozásnak. A legszomorubb, a legfájóbb és a legveszteségesebb ezeknél az ujkeletü csatlakozásoknál az, hogy ezek most ugyanazokkal a kormányeszközökkel veszik fel velünk, a régi fegyvertársakkal a küzdelmet és akarják megszerezni a mandátumot, amelyek ellen öt évvel ezelőtt olyan élesen harcoltak. Ne áltassuk magunkat, ezek az elpártolások sulyos következményekkel járhatnak, hiszen a kormánynak alkalmat adnak arra, hogy kifelé a liberálizmussal kendőzze magát, befelé pedig terjesztik a defetizmust.

— De vannak itt

etikai szempontok is.

A legutóbbi választások alkalmával, amikor a Bethlen-kormány oktroj-rendelettel csinálta meg azt a választójogot, amelynek alapján a második nemzetgyülés összeült, mi, ellenzéki politikusok Apponyi Alberttel az élünkön, törvénytelennek deklaráltuk az 1922-ős választásokat. A Bethlen-kormány ma ebből a törvénytelen választásból táplálkozik, hiszen az uj választói törvényt a törvénytelennek deklarált nemzetgyülés szavazta meg. A mostani választásokkal az a célja a kormánynak, hogy legalizálja a korábbi törvénytelenséget, pedik erőszakos hatalom legalizálása beleütközik a politikai etikába. Ilyen körülmények között tehát nem érthetek egyet azokkal, akik a liberálizmust és a demokráciát a kormány táborában akarják vallani. Egy kormány, amely már hat éve uralkodik, *nem az uj igéretek, hanem eddigi teljesitménye alapján igényelhet csak bizalmat a kormánytól.* (Taps.)

— Mik azok az eredmények, amelyekre a kormány olyan büszkén hivatkozik? Gazdasági téren a korona stabilizáció a »nagy« eredmény. Az államháztartás egyensulyát tényleg sikerült a kormánynak helyreállitania a szanálás segitségével, azonban két nagyon fontos momentumról elfeledkezik, amikor erre az eredményre hivatkozik a kormány. Az egyik az, hogy a szanálás 1924 januárjában indult meg és 1926 közepéig tartott. Ezt az időt nem lehet kitörölni a magyar közgazdasági élet történetéből. A másik pedig az az idő, amely 1920-tól a szanálás kezdetéig tartott és amely előidézte a szanálás szükségességét.

A magyar korona 1920-ban három-négyszázszor annyit ért mint akkor, amikor megkezdte a kormány a szanálást.

Ezt a borzalmas süllyedést a kormány politikája idézte elő. Az ellenzék már évekkel a szanálás előtt követelte a külföldi kölcsön felvételét, azonban a kormány a szégyenletes magyar belviszonyok miatt nem kaphatta meg. Igy következett el 1924-ben az az állapot, hogy a kormánynak a szanálás utját lehetett csak választania. Amikor tehát felállitja most a kormány a szanálás mérlegét, akkor vegye bele *a szanálás rettenetes előzményeit és következményeit is.* És nem szabad elfeledkezni arról sem, hogy a kormány eredetileg hatszázmillió aranykoronával öt évre tervezte a szanálást, a külföld azonban csak kétszázötvenmillió aranykoronát és két és félesztendőt engedélyezett, éppen a kormány külpolitikai erőtlensége miatt. A szanálási program szerint csakis a szanálás utolsó félesztendejében lett volna szabad az államháztartásban feleslegnek mutatkoznia, ehelyett már *a szanálási idő legelején mutatkoztak a hatalmas fölöslegek, ami azt bizonyitja, hogy*

a külföld drága segitsége nélkül is végre lehetett volna hajtani a szanálást.

— A magyar közgazdasági élet összeomlása azért következett be, mert a szanálásba sulyos számitási hiba csuszott be. A program és a külföldi szakértők megállapitása szerint a magyar polgárság évente maximálisan *ötven aranykorona adó elviselésére képes átlagosan.* A szanálási idő második felében ez *az adóátlag felemelkedett nyolcvan—száz aranykoronára* és a kormány nem vitte keresztül a becsületes progressziót.

— Az ellenzék már a mult nemzetgyülésen követelte az elviselhetetlenül sulyos adóterhek könnyitését, nem kortescélokból, hiszen akkor még senki sem gondolt a választásra, hanem azért, mert az egész világ adópolitikája bebizonyitotta ennek szükségességét. Minden más országban fokozatosan redukálták az adóterheket, hogy versenyképessé tegyék